

**IV. ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ,
ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО**

УДК 349.6

Сидор В.Д.,

д-р юрид. наук, професор,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РОСЛИННИХ РЕСУРСІВ**

Публікація присвячена комплексному дослідженню заходів правової охорони природних рослинних ресурсів. Охарактеризовано економічний механізм стягнення плати за спеціальне користування природними рослинними ресурсами. Визначено способи відтворення природних рослинних ресурсів. Проведено аналіз заходів правової охорони рідкісних і зникаючих видів рослин.

Ключові слова: рослинний світ, правова охорона, природні рослинні ресурси, Червона книга, Зелена книга.

Публикация посвящена комплексному исследованию мер правовой охраны природных растительных ресурсов. Охарактеризован экономический механизм взимания платы за специальное пользование природными растительными ресурсами. Определены способы воспроизводства природных растительных ресурсов. Проведен анализ мероприятий правовой охраны редких и исчезающих видов растений.

Ключевые слова: растительный мир, правовая охрана, природные растительные ресурсы, Красная книга, Зеленая книга.

Publication is devoted to complex research of legal measures

protecting natural plant resources. Economic mechanism of charges for special use of natural plant resources is characterized. The ways of restoration of natural plant resources are determined. The measures of legal protection of rare and endangered plant species are analysed.

Keywords: flora, legal protection, natural plant resources, Red Book, Green Book.

Постановка проблеми. Україна розробляє свою екологічну політику, яка передбачає, захист життя і здоров'я людини, недопущення забруднення навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, зокрема природних рослинних ресурсів. Необхідною передумовою реалізації екологічної функції держави в цій частині є належне правове регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі охорони природних рослинних ресурсів, що передбачає формування відповідної законодавчої бази.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженню заходів правової охорони рослинного світу присвячувались роботи таких вчених-правознавців в галузі екологічного права, як: А.П. Гетьман, І.І. Каракаш, В.В. Костицький, Н.Р. Малишева, В.Л. Мунтян, А.К. Соколова, Ю.С. Шемшучено, М.В. Шульга та ін. Аналіз законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів дозволяє стверджувати, що в даний час існує певне відставання позитивного регулювання окремих напрямків охорони, захисту і відтворення рослинного світу від регулювання заходів юридичної відповідальності в даній сфері, що обумовлює потребу проведення даного дослідження.

Метою даної публікації є дослідження сучасних проблем охорони рослинного світу.

Виклад основного матеріалу. Рослинний світ є складовою навколишнього природного середовища, необхідним ланцюгом у мережі екологічних систем, який активно впливає на функціонування природних угруповань, структуру і природну родючість ґрунтів. В юридичному розумінні рослинний світ як об'єкт охорони являє собою сукупність усіх

видів рослин, а також грибів та утворених ними угруповань на певній території. Законодавець виділяє дикорослі рослини, до яких належать рослини, що природно зростають на певній території, і природні рослинні угруповання, які становлять сукупність видів рослин, що зростають в межах певних ділянок та перебувають у тісній взаємодії як між собою, так і з умовами довкілля. Суспільні відносини в сфері охорони рослинного світу та природних рослинних ресурсів загальнодержавного і місцевого значення регулюються різними законодавчими і підзаконними нормативно-правовими актами. Як зазначає А. К. Соколова, рослинний світ – це об'єкт права власності, суверенних прав у вигляді сукупності диких рослин, які зростають у стані природної свободи на території України, а також у межах внутрішніх морських вод і територіального моря, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України, щодо якого встановлено відповідний правовий режим, який забезпечує його належне використання, охорону і відтворення [1, с. 87].

Законодавство в сфері охорони рослинного світу та природних рослинних ресурсів виділяє об'єкти рослинного світу і природні рослинні ресурси. Об'єктами рослинного світу є дикорослі та інші несільськогосподарського призначення судинні рослини, мохоподібні, водорості, лишайники, а також гриби на всіх стадіях розвитку та утворені ними природні угруповання. Природними рослинними ресурсами є об'єкти рослинного світу, що використовуються або можуть бути використані населенням, для потреб виробництва та інших потреб. Природні рослинні ресурси за своєю екологічною, господарською, науковою, оздоровчою, рекреаційною цінністю та іншими ознаками поділяються на дві групи: природні рослинні ресурси загальнодержавного значення та природні рослинні ресурси місцевого значення. До природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення належать: а) об'єкти рослинного світу у межах внутрішніх морських вод і територіального моря, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України; поверхневих вод (озер, водосховищ, річок, каналів), що розташовані і використовуються на території більш ніж однієї області, а також

їх приток усіх порядків; природних та біосферних заповідників, національних природних парків, а також заказників, пам'яток природи, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення; б) лісові ресурси державного значення; в) рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, судинні рослини, мохоподібні, водорості, лишайники, а також гриби, види яких занесені до Червоної книги України; г) рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, та типові природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України. Крім того, до природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення законодавством України можуть бути віднесені й інші об'єкти рослинного світу.

До природних рослинних ресурсів місцевого значення відносяться дикорослі та інші несільськогосподарського призначення судинні рослини, мохоподібні, водорості, лишайники, а також гриби, не віднесені до природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення. На підставі поділу природних рослинних ресурсів на рослинні ресурси загальнодержавного і місцевого значення встановлюються різні правові режими охорони об'єктів рослинного світу України.

Закон України «Про рослинний світ» в ст. 5 закріпив основні вимоги до охорони, використання та відтворення рослинного світу. Зокрема, під час здійснення діяльності, яка впливає на стан охорони, використання та відтворення рослинного світу, необхідно дотримуватися таких основних вимог: збереження природної просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності об'єктів рослинного світу; збереження умов місцезростання дикорослих рослин і природних рослинних угруповань; науково обґрунтованого, невиснажливого використання природних рослинних ресурсів; здійснення заходів щодо запобігання негативному впливу господарської діяльності на рослинний світ; охорони об'єктів рослинного світу від пожеж, захист від шкідників і хвороб; здійснення заходів щодо відтворення об'єктів рослинного світу; регулювання поширення та чисельності дикорослих рослин і використання їх запасів з врахуванням інтересів охорони здоров'я населення. Вказані вимоги враховуються під час

розробки проектів законодавчих актів, загальнодержавних, міждержавних, регіональних програм та здійснення заходів з охорони, використання та відтворення рослинного світу [2]. Таким чином, рослинний світ – це самостійний і відновлюваний природний ресурс і складова навколишнього природного середовища, що підлягає охороні і виконує санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, науково-пізнавальні та інші функції.

Згідно зі ст. 26 Закону України «Про рослинний світ», охорона рослинного світу забезпечується: 1) встановленням правил і норм охорони, використання та відтворення об'єктів рослинного світу; 2) заборонаю та обмеженням використання природних рослинних ресурсів у разі необхідності; 3) проведенням екологічної експертизи та інших заходів з метою запобігання загибелі об'єктів рослинного світу в результаті господарської діяльності; 4) захистом земель, зайнятих об'єктами рослинного світу, від ерозії, селей, підтоплення, затоплення, заболочення, засолення, висушення, ущільнення, засмічення, забруднення промисловими і побутовими відходами і стоками, хімічними й радіоактивними речовинами та від іншого несприятливого впливу; 5) створенням та оголошенням територій та об'єктів природно-заповідного фонду; 6) організацією наукових досліджень, спрямованих на забезпечення здійснення заходів щодо охорони та відтворення об'єктів рослинного світу; 7) розвитком системи інформування про об'єкти рослинного світу та вихованням у громадян дбайливого ставлення до них; 8) створенням системи державного обліку та здійсненням державного контролю за охороною, використанням та відтворенням рослинного світу; 9) занесенням рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин до Червоної книги України та рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань – до Зеленої книги України; 10) встановленням юридичної відповідальності за порушення порядку охорони та використання природних рослинних ресурсів; 11) здійсненням інших заходів і встановленням законодавством інших вимог щодо охорони рослинного світу [2].

На думку А. П. Гетьмана, даний закон дещо обмежено

регулює суспільні відносини щодо охорони, використання та відтворення дикорослих та інших несільськогосподарського призначення судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, їх угруповань і місцезростань, а що стосується лісових рослинних ресурсів, рослин сільськогосподарського призначення вони врегульовані іншими законодавчими актами, а тому вони і не підпадають під дію норм Закону України «Про рослинний світ» [3, с. 236].

Охорона рослинного світу та його ресурсів при здійсненні виробничо-господарської та науково-дослідної діяльності забезпечується економічним механізмом стягнення плати за спеціальне користування природними рослинними ресурсами. Розмір збору за спеціальне використання природних рослинних ресурсів визначається з урахуванням природних запасів, поширення, цінності, можливості відтворення, продуктивності цих ресурсів. Від збору за спеціальне використання природних рослинних ресурсів звільняються: науково-дослідні установи, навчальні та освітні заклади, що проводять наукові дослідження об'єктів рослинного світу з метою їх охорони, невиснажливого використання та відтворення; власники земельних ділянок; користувачі (в тому числі орендарі) земельних ділянок, для задоволення природними рослинними ресурсами власних потреб без права їх реалізації, за винятком використання ними дикорослих судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, види яких занесені до Червоної книги України, та природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України.

Відтворення природних рослинних ресурсів здійснюється власниками та користувачами (в тому числі орендарями) земельних ділянок, на яких знаходяться об'єкти рослинного світу. Відтворення природних рослинних ресурсів забезпечується: сприянням природному відновленню рослинного покриву; штучним поновленням природних рослинних ресурсів; запобіганням небажаним змінам природних рослинних угруповань та негативному впливу на них господарської діяльності; зупиненням (тимчасово) господарської діяльності з метою створення умов для відновлення деградованих природних рослинних угруповань.

Обсяги робіт з відтворення природних рослинних ресурсів і способи їх проведення визначаються проектами, що затверджуються Міністерством екології та природних ресурсів України. Роботи, пов'язані з відтворенням природних рослинних ресурсів, здійснюються способами, що забезпечують їх відтворення в найкоротші терміни та не суперечать чинному законодавству і не завдають шкоди здоров'ю людини та довкіллю.

Відтворення рослинних угруповань здійснюється на основі науково обґрунтованих заходів шляхом: сприяння їх природному відновленню; запобігання небажаним змінам та негативному антропогенному впливу; їх формування на штучно створених об'єктах природно-заповідного фонду. Організація охорони та відтворення рослинних угруповань забезпечується Міністерством екології та природних ресурсів України та іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства.

Одним з напрямків правового забезпечення охорони рослинного світу та його ресурсів при здійсненні виробничо-господарської та науково-дослідної діяльності є збереження умов місцезростання об'єктів рослинного світу. У відповідності до ст. 27 Закону України «Про рослинний світ», підприємства, установи, організації та громадяни, діяльність яких пов'язана з розміщенням, проектуванням, реконструкцією, забудовою населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, а також введенням їх в експлуатацію повинні передбачати і здійснювати заходи щодо збереження умов місцезростання об'єктів рослинного світу [2]. Законодавством забороняється будівництво, введення в експлуатацію підприємств, споруд та інших об'єктів і застосування технологій, що викликають порушення стану та умов місцезростання об'єктів рослинного світу, засмічення, а також забруднення хімічними та іншими токсичними речовинами територій, зайнятих ними, а також випалювання сухої природної рослинності або її залишків без дозволу органів державного контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища.

З територій, відведених під забудову населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, будівництво доріг, трубопроводів, ліній електропередачі і зв'язку, а також з тих земель, що підлягають затопленню, рідкісні рослини і такі, що перебувають під загрозою зникнення, повинні бути пересаджені на ділянки з однотипними умовами місцезростання. Пересаджувати такі рослини зобов'язані юридичні або фізичні особи, які здійснюють цю забудову. Під час проведення екологічної експертизи проектів схем розвитку і розміщення продуктивних сил, генеральних планів розвитку населених пунктів, схем районного планування та іншої документації, а також розрахунків, проектів будівництва і реконструкції (розширення, технічного переоснащення) підприємств, споруд та інших об'єктів, впровадження нової техніки, технології обов'язково повинен враховуватися їх вплив на стан рослинного світу та умови його місцезростання.

В екологічному праві особлива увага приділяється охороні рідкісних і зникаючих видів рослин. Нормативно-правове регулювання даних правовідносин здійснюється Законами України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 року, «Про Червону книгу України» 7 лютого 2002 року, Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Зелену книгу України» 29 серпня 2002 року № 1286 та іншими актами природоохоронного законодавства.

У відповідності зі ст. 30 Закону України «Про рослинний світ», рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види рослин, що зростають в природних умовах на території України, в межах її територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України [2]. Червона книга України є офіційним державним документом і основою для розроблення та реалізації програм (планів дій), спрямованих на охорону та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного світу, занесених до неї. Зростання на певній території видів рослинного світу, занесених до Червоної книги України, є підставою для оголошення її об'єктом природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення. Рідкісні і такі, що

перебувають під загрозою зникнення, види рослинного світу, занесені до Червоної книги України, підлягають державному обліку в порядку, що визначається Мінприроди.

Об'єкти Червоної книги України належать до природних ресурсів загальнодержавного значення і підлягають особливій охороні на всій території України, у межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони [4]. Охорона та відтворення об'єктів Червоної книги України – це комплекс організаційних, правових, економічних, наукових, інших заходів, спрямованих на забезпечення збереження, охорону та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного світу. Охорона об'єктів Червоної книги України забезпечується шляхом: установлення особливого правового статусу рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного світу, заборони або обмеження їх використання; урахування вимог щодо їх охорони під час розроблення нормативно-правових актів; систематичної роботи з виявлення місць їх зростання, проведення постійного спостереження (моніторингу) за станом їх популяцій; пріоритетного створення заповідників, інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також екологічної мережі на територіях, де зростають об'єкти Червоної книги України; створення центрів та «банків» для збереження генофонду зазначених об'єктів; розведення їх у спеціально створених умовах (ботанічних садах, дендрологічних парках тощо); урахування спеціальних вимог щодо охорони об'єктів Червоної книги України під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектної та проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи.

Про кожний рідкісний і такий, що перебуває під загрозою зникнення, вид рослинного світу, занесений до Червоної книги України, зазначаються такі відомості: назва (українською та латинською мовами), місце у системі класифікації рослинного світу, категорія, наукове значення, поширення та чисельність (у тому числі за межами України) і причини їх зміни, місця зростання, загальна характеристика, заходи з охорони, вимоги щодо режиму збереження популяцій, відомості про

розмноження в спеціально створених умовах, джерела відповідної інформації тощо. Форма подання відомостей в офіційному виданні Червоної книги України визначається Національною комісією з питань Червоної книги України. Відповідні відомості про зміст Червоної книги України, стан занесених до неї видів рослинного світу підлягають широкому оприлюдненню, в тому числі через засоби масової інформації, доведенню до відома підприємств, навчальних закладів, наукових, виховних та інших установ і організацій. Не допускається оприлюднення відомостей про точне місце зростання об'єктів Червоної книги України та інших відомостей про них, якщо це може привести до погіршення умов охорони та відтворення цих об'єктів. Кабінет Міністрів України забезпечує офіційне видання та розповсюдження Червоної книги України не рідше одного разу на 10 років.

Залежно від стану та ступеня загрози зникнення видів рослинного світу, що заносяться до Червоної книги України, вони поділяються на такі категорії: 1) зниклі – види, про які після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про наявність їх у природі чи спеціально створених умовах; 2) зниклі в природі – види, які зникли в природі, але збереглися у спеціально створених умовах; 3) зникаючі – види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є малоймовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій; 4) вразливі – види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій; 5) рідкісні – види, популяції яких невеликі і на даний час не належать до категорії зникаючих чи вразливих, хоча їм і загрожує небезпека; 6) неоцінені – види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії зникаючих, вразливих чи рідкісних, але ще не віднесені до неї; 7) недостатньо відомі – види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації. Національною комісією з питань Червоної книги України можуть бути внесені пропозиції про

встановлення й інших категорій рослинного світу, що заносяться до Червоної книги України.

Основними способами забезпечення відтворення об'єктів Червоної книги України є: сприяння природному відновленню популяцій рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного світу, інтродукції та реінтродукції таких видів у природні умови, де вони зростали; утримання і розведення у штучно створених умовах. Охорона та відтворення об'єктів Червоної книги України забезпечуються також шляхом: здійснення необхідних наукових досліджень з метою розроблення наукових засад їх охорони та відтворення; установа підвищеної адміністративної, цивільної та кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження об'єктів Червоної книги України, заподіяння шкоди середовищу їх зростання; проведення освітньої та виховної роботи серед населення; здійснення інших заходів відповідно до законодавства.

Підставою для занесення видів рослинного світу до Червоної книги України є наявність достовірних даних про чисельність популяцій та їх динаміку, поширення і зміни умов існування, що підтверджують необхідність вжиття особливих термінових заходів для їх збереження та охорони. До Червоної книги України в першу чергу заносяться реліктові та ендемічні види, види, що знаходяться на межі ареалу, мають особливу наукову цінність, а також поширення яких швидко зменшується внаслідок господарської діяльності людини. Пропозиції про занесення до Червоної книги України видів рослинного світу можуть вносити відповідні науково-дослідні установи, державні і громадські організації, окремі фахівці, вчені. Аналіз та узагальнення пропозицій щодо занесення видів рослинного світу до Червоної книги України здійснюються Національною комісією з питань Червоної книги України. Рішення про занесення видів рослинного світу до Червоної книги України приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів за поданням Національної комісії з питань Червоної книги України. Методичне забезпечення ведення Червоної книги України здійснюється на основі використання відомостей, які

містяться в кадастрах рослинного світу, природно-заповідного фонду, літописах природи заповідників та національних природних парків, а також в інших науково-технічних інформаційних матеріалах. Наукове забезпечення ведення Червоної книги України, підготовку пропозицій про занесення до Червоної книги України та про виключення з неї рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного світу, організацію наукових досліджень, розроблення заходів щодо збереження і охорони таких видів та контроль за їх виконанням, координацію відповідної діяльності державних органів та громадських організацій здійснює Національна комісія з питань Червоної книги України, яка створюється Кабінетом Міністрів України [5]. Види рослинного світу, занесені до Червоної книги України, які внаслідок вжитих природоохоронних заходів на підставі результатів наукових досліджень визнані такими, що знаходяться поза загрозою зникнення, підлягають виключенню з Червоної книги України.

У відповідності до ст. 31 Закону України «Про рослинний світ», рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, та типові природні рослинні угруповання підлягають охороні на всій території України і заносяться до Зеленої книги України. Положення «Про зелену книгу України» [6] визначає Зелена книгу, як офіційний державний документ, в якому зведено відомості про сучасний стан рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні. Зелена книга є основою для розроблення охоронних заходів щодо збереження, відтворення та використання занесених до неї природних рослинних угруповань. Охорона цих угруповань спрямовується на збереження їх ценотичної структури, популяцій рідкісних видів рослин та умов місцезростання.

Зелена книга містить таку інформацію: біномінальна наукова назва рослинного угруповання, його синфітосозологічний індекс, клас, категорія, статус, поширення в Україні, фізико-географічні умови, біотоп, фітоценотична, аутфітосозологічна та ботаніко-географічна значущість, ценотична структура та флористичне ядро, потенціал відновлюваності, вид режиму збереження, обґрунтування

необхідності здійснення охорони, біотехнічні і созотехнічні рекомендації, джерела інформації, картосхема поширення угруповання.

Пропозиції щодо занесення до Зеленої книги чи вилучення з неї рослинних угруповань можуть подаватися науково-дослідними установами, державними та громадськими організаціями, окремими вченими, фахівцями, що займаються охороною та використанням природних рослинних ресурсів, разом з відповідним науковим обґрунтуванням із зазначенням відомостей про ботаніко-географічне та історичне значення, рідкісність, кількість місць зростання та їх площу, рівень стабільності екологічних умов та інших показників, що свідчать про необхідність вжиття заходів для охорони певних угруповань. Міністерство екології та природних ресурсів України забезпечує: офіційне видання Зеленої книги не рідше, ніж один раз на 10 років та розповсюдження її примірників; оперативне інформування заінтересованих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій та громадян про зміни, що вносяться до Зеленої книги.

Забезпечення охорони природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, здійснюється шляхом: установлення їх особливого правового статусу, врахування вимог щодо охорони цих угруповань під час розроблення нормативно-правових актів; створення на місцевостях, де існують угруповання, біосферних заповідників, інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі транскордонних; врахування спеціальних вимог щодо їх збереження під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектної та проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи тощо; проведення постійного спостереження (моніторингу) за їх станом та необхідних наукових досліджень; запровадження особливих видів режиму збереження; проведення відповідної еколого-просвітницької роботи та інформування громадськості про їх стан; установлення адміністративної, цивільної та кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження угруповань та їх місць зростання;

приєднання України до відповідних природоохоронних конвенцій, укладення міжнародних угод у цій сфері [6].

Висновки. Охорона рослинного світу є однією з основних функцій екологічного законодавства. Рослинний світ є об'єктом охорони навколишнього природного середовища. Охорона рослинного світу передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності і цілісності об'єктів рослинного світу, охорону умов їх місцезростання, збереження від знищення, пошкодження, захист від шкідників і хвороб, а також невиснажливе використання. Правова охорона рослинного світу включає закріплені у законодавстві права і обов'язки суб'єктів щодо охорони, раціонального використання і відтворення природних рослинних ресурсів. Охорона рослинного світу здійснюється центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, власниками та користувачами (в тому числі орендарями) земельних ділянок, на яких знаходяться об'єкти рослинного світу, а також користувачами природних рослинних ресурсів.

Література:

1. Соколова А. К. Юридичне визначення поняття «рослинний світ» / А. К. Соколова // Проблеми законності. Вип. 66. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2004. – С. 81-88.
2. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22. – Ст. 198.
3. Екологічне право України / [А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов, Г.В. Анісімова, В.І. Гордєєв та ін.]; за ред. професорів А.П. Гетьмана і М.В. Шульги. – Х. : Право, 2005. – 382 с.
4. Про Червону книгу: Закон України від 7 лютого 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201.
5. Перелік видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), та видів рослин та грибів, що виключені з Червоної книги України (рослинний світ), затверджений Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 17 червня 2009 року № 312 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 55. – Стор. 196. – Ст. 1930.
6. Про Зелену книгу України: Положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р. № 1286 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 36.